

ZEYTİN - ZEYTİNYAĞI SEKTÖR RAPORU

EKONOMİK ARAŞTIRMALAR ŞUBESİ
HAZİRAN 2020

İçindekiler

Tablolar.....	3
Şekiller	3
1. Zeytin ve Zeytinyağı Ürünleri.....	4
2. Zeytin ve Zeytinyağı Ürünleri Küresel Ticareti.....	5
3. Zeytin ve Zeytinyağı Ürünleri Üretimi, Tüketimi ve Dış Ticaretinde Yer Alan İlk 10 Ülke.....	6
4. Ülke Kırılımında Dünyada Zeytin ve Zeytin Yağı Dış Ticareti	8
5. Küresel Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı ve Türkiye'nin Bu Ticaretteki Payı	12
6. Dünyada En Çok Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı Yapan Ülkelerde Türkiye'nin Pazar Payı.....	13
7. Dünyada En Çok Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı Yapan Ülkelerde Türkiye'ye Uygulanan Tarife (Gümrük Vergisi) Oranları.....	15
8. Türkiye'nin Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü RCA Değeri	17
9. Türkiye'nin Zeytin ve Zeytinyağı İhracatı Yapan Firmalar.....	19
Kaynakça.....	22

Tablolar

Tablo 1. Zeytin ve Zeytin Grubu Ürünlerin 6'lı GTİP Kodları ve Açıklamaları	4
Tablo 2. Dünyada Zeytin ve Zeytin Yağı İthalatı (1.000 \$)	5
Tablo 3. Dünyada Zeytin ve Zeytin Yağı Dış Ticaretinde İlk On Ülke (2019)	7
Tablo 4. Dünyada Zeytin ve Zeytin Yağı Dış Ticaretinin Ülke Kırılımı (2019, 1.000 \$)	11
Tablo 5. Küresel Zeytin ve Zeytinyağı İthalatında Türkiye'nin Payı (2019, %)	12
Tablo 6. Dünyada En Çok Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı Yapan Ülkeler ve Bu Ülkelerde Türkiye'nin Pazar Payı (2018).....	14
Tablo 7. Zeytin ve zeytinyağı sektöründe en çok ithalat yapan ülkelerin Türkiye'ye karşı uyguladığı tarifeler.....	16
Tablo 8. Türkiye'nin "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" RCA Endeks Değeri	18
Tablo 9. Yıllara Göre "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü"nde İhracatçı Firma Sayısı.....	19
Tablo 10. Yıllara Göre "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü"nde Kaç Yıl İhracat Yaptıklarına Göre İhracatçı Firma Sayıları	21

Şekiller

Şekil 1. Türkiye'nin Yıllara Göre "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" RCA Endeks Değeri.....	17
---	----

1. Zeytin ve Zeytinyağı Ürünleri

Tablo 1'de uluslararası verilerine ulaşılabilen 6'lı GTİP koda sahip 6 ürün ve ürün açıklamaları görülmektedir. TİM sektörel sınıflamasına göre zeytin ve zeytinyağı ürün grubunda 11 ürün dahil edilmekte olup uluslararası verilerine ulaşılabilen 6 ürün analize dahil edilmiştir. Geriye kalan 5 adet 6'lı GTİP koldu ürünün alt kırılım GTİP kodları ise, 071080100000, 151620910014/980011,200190650013/14/15/19/23/24/25/29,200490300015/16/17/19/25/26/27/29, 230690110000/190000 şeklindedir.

Tablo 1. Zeytin ve Zeytin Grubu Ürünlerin 6'lı GTİP Kodları ve Açıklamaları

GTİP Kodu	Açıklama
070992	Zeytin (taze veya soğutulmuş)
071120	Zeytin (geçici konserve)
150910	Saf zeytinyağı
150990	Zeytinyağı fraksiyonları
151000	Zeytinden elde edilen diğer sıvı yağlar
200570	Zeytin (sirke, asetik asitten başka şekilde konserve edilmiş) (dondurulmamış)
	Toplam zeytin ve zeytin ürünleri dış ticareti

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2020)

2. Zeytin ve Zeytinyağı Ürünleri Küresel Ticareti

Tablo 2'de dünyada zeytin ve zeytinyağı ithalatının yıllara göre seyri görülmektedir. En çok zeytin ithalatı 2019 yılında 2,23 milyar dolar ile gerçekleşirken en çok zeytinyağı ithalatı ise 9,2 milyar dolar 2018 yılında gerçekleşmiştir. Zeytin ve zeytinyağı ithalatı toplamda 2001 yılında yaklaşık 3 milyar dolar olurken 2018 yılında ithalat 11,4 milyar dolara yükselmiş, 2019 yılında ise 9,8 milyar dolara gerilemiştir. Zeytin ve zeytinyağı ürün grubunda küresel ithalatın yıllar içerisinde genelde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Toplam ithalatta 2019 yılında 2001 yılına göre %228 artış olmuştur.

Tablo 2. Dünyada Zeytin ve Zeytin Yağı İthalatı (1.000 \$)

Yıl	Zeytin İthalatı	Zeytinyağı İthalatı	Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı
2001	666.309	2.330.201	2.998.511
2002	747.476	2.706.706	3.456.184
2003	889.395	3.430.350	4.321.748
2004	1.081.312	4.665.244	5.748.560
2005	1.178.926	5.334.169	6.515.100
2006	1.273.871	6.354.321	7.630.198
2007	1.607.844	6.189.354	7.799.205
2008	1.767.844	6.524.469	8.294.321
2009	1.639.084	5.472.212	7.113.305
2010	1.791.613	5.700.559	7.494.182
2011	1.831.735	6.219.121	8.052.867
2012	1.817.160	6.013.925	7.833.097
2013	1.952.116	7.335.063	9.289.192
2014	2.064.765	7.446.045	9.512.824
2015	1.877.898	7.979.201	9.859.114
2016	1.975.684	7.949.428	9.927.128
2017	2.087.473	8.803.077	10.892.567
2018	2.225.573	9.178.327	11.405.918
2019	2.235.154	7.607.409	9.844.582

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2020)

3. Zeytin ve Zeytinyağı Ürünleri Üretimi, Tüketimi ve Dış Ticaretinde Yer Alan İlk 10 Ülke

Tablo 3'de dünyada 2018 yılında zeytin ve zeytinyağı üretimi, tüketimi, ithalatı ve ihracatında ilk 10 sırada yer alan ülkeler görülmektedir.

Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre zeytin üretiminde 2019-2020 döneminde Mısır 690 bin ton ile ilk sırada yer alırken onu 500 bin ton ile İspanya, 414 bin ton ile Türkiye, 300 bin ton ile Cezayir ve 207 bin ton ile Yunanistan izlemektedir. Dünya toplam zeytin üretimi 2,93 milyon ton olarak gerçekleşirken Mısır yaklaşık %23,6'sını tek başına yapmaktadır. Küresel üretimde 3. sırada yer alan Türkiye ise küresel zeytin üretiminin yaklaşık %14,2'sini gerçekleştirmektedir. Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi verilerine göre ise Türkiye'de 2019-2020 döneminde üretimin tahmini olarak 1,5 milyon ton olacağı bunun yaklaşık 414 bin tonunun yemeklik 1,1 milyon tonun da yağlık olarak olacağı öngörülmektedir. Zeytin (hem yemeklik hem de yağlık) rekoltesinin en yüksek olacağı ilin 386,5 bin ton ile Aydın'ın olması beklenirken onu sırası ile 163,1 bin ton ile Balıkesir'in, 154,6 bin ton ile Muğla'nın, 135,5 bin ton ile Manisa'nın, 127,5 bin ton ile Hatay ve 117,7 bin ton ile İzmir'in takip etmesi beklenmektedir.

Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre zeytinyağı üretiminde 2019-2020 döneminde İspanya 1,23 milyon ton ile ilk sırada yer alırken onu 340 bin ton ile İtalya, 300 bin ton ile Yunanistan, 225 bin ton ile Türkiye, 145 bin ton ile Fas ve 125,4 bin ton ile Portekiz izlemektedir. Dünya toplam zeytinyağı üretimi 3,14 milyon ton olarak gerçekleşirken İspanya yaklaşık %39,1'ini tek başına yapmaktadır. Türkiye ise küresel zeytinyağı üretiminin yaklaşık %7,2'sini gerçekleştirmektedir.

Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre zeytin tüketiminde 2019-2020 döneminde Mısır 500 bin ton ile ilk sırada yer alırken onu 330 bin ton ile Türkiye, 303 bin ton ile Cezayir, 207,5 bin ton ile ABD, 190 bin ton ile İspanya ve 110 bin ton ile Brezilya izlemektedir. Dünya toplam zeytin tüketimi 2,79 milyon ton olarak gerçekleşirken Mısır yaklaşık %17,9'unu tek başına yapmaktadır. Türkiye ise küresel zeytin tüketiminin yaklaşık %11,8'ini gerçekleştirmektedir. Açıkça görülmektedir ki 2019-2020 verilerine göre İspanya üretiminin 310 bin tonunu, Mısır 190 bin tonunu, Türkiye 84 bin tonunu, Yunanistan 189 bin tonunu ihraç edebilecek konumda iken Cezayir ise hemen hemen ürettiği kadar tüketmektedir.

Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre zeytinyağı tüketiminde 2019-2020 döneminde İspanya 550 bin ton ile ilk sırada yer alırken onu 500 bin ton ile İtalya, 330 bin ton ile ABD, 170 bin ton ile Türkiye, 120 bin ton ile Fas ve 125 bin ton ile Yunanistan izlemektedir. Dünya toplam zeytinyağı tüketimi 3,09 milyon ton olarak gerçekleşirken İspanya yaklaşık %17,8'ini tek başına yapmaktadır. Türkiye ise küresel zeytinyağı tüketiminin yaklaşık %5,5'ini gerçekleştirmektedir. Açıkça görülmektedir ki İspanya üretiminin yaklaşık 680 bin tonunu, Türkiye 55 bin tonunu, Yunanistan 175 bin tonunu ihraç edebilecek konumda iken İtalya tüketim için 160 bin ton ABD ise 314 bin ton zeytinyağı ithal etmek zorundadır.

Tablo 3. Dünyada Zeytin ve Zeytin Yağı Dış Ticaretinde İlk On Ülke (2019)

Sıra	Zeytin Üretimi	Zeytinyağı Üretimi	Zeytin Tüketimi	Zeytinyağı Tüketimi	Zeytin İhracatı	Zeytinyağı İhracatı	Zeytin İthalatı	Zeytinyağı İthalatı
1	Mısır	İspanya	Mısır	İspanya	İspanya	İspanya	ABD	İtalya
2	İspanya	İtalya	Türkiye	İtalya	Yunanistan	İtalya	İtalya	ABD
3	Türkiye	Yunanistan	Cezayir	ABD	Fas	Portekiz	Fransa	Fransa
4	Cezayir	Tunus	ABD	Türkiye	İtalya	Tunus	Almanya	İspanya
5	Yunanistan	Türkiye	İspanya	Yunanistan	Arjantin	Yunanistan	Rusya	Brezilya
6	Fas	Fas	Brezilya	Fas	Portekiz	Türkiye	Brezilya	Portekiz
7	Suriye	Portekiz	Suriye	Fransa	Belçika	Suriye	Belçika	Almanya
8	Arjantin	Suriye	İtalya	Brezilya	Mısır	Fas	Birleşik Krallık	Japonya
9	İtalya	Cezayir	Fransa	Suriye	Peru	Arjantin	Kanada	Birleşik Krallık
10	ABD	Mısır	Peru	Cezayir	Almanya	Fransa	Hollanda	Çin

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2020) ve (Uluslararası Zeytin Konseyi (International Oil Council, IOC), 2020)

4. Ülke Kırılımında Dünyada Zeytin ve Zeytin Yağı Dış Ticareti

Tablo 4'de dünyada 2019 yılında zeytin ve zeytinyağı dış ticaretinin ülke kırılımı görülmektedir. Dünyada 2018 yılında 11,2 milyar dolarlık zeytin ve zeytinyağı ihracatı gerçekleşirken 2019 yılında bir önceki yıla göre %15,2'lik düşüşle ihracat 9,52 milyar dolarlık ihracat gerçekleşmiştir. Zeytin ve zeytinyağı sektöründe ithalat incelendiğinde ise 2018 yılında 11,4 milyar dolarlık ithalat gerçekleşirken 2019 yılında ise ithalat bir önceki yıla göre %13,8 düşerek 9,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. .

Zeytin ihracatında küresel ihracat 2018 yılında 2,23 milyar dolar olurken 2019 yılında ise %6,8 düşüşle 2,08 milyar dolar olmuştur. İspanya, 842 milyon dolar ile zeytin ihracatında ilk sırada yer alırken onu 523,1 milyon dolar ile Yunanistan, 158,8 milyon dolar ile Fas, 91,8 milyon dolar ile İtalya ve 72,5 milyon dolar ile Arjantin izlemektedir. Türkiye'nin ise 2018 yılında 115,6 milyon dolar olan zeytin ihracatı 2019 yılında %99,2'lik düşüşle 935 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. İspanya dünya zeytin ihracatının %40,6'sını tek başına gerçekleştirirken, Yunanistan %25,2'sini, Fas %7,6'sını Türkiye ise bir önceki sene %5,2 olan payını 2019 yılında düşürmüş ve küresel zeytin ihracatının %0,5'lik kısmını gerçekleştirmiştir. Küresel zeytin ihracatında ilk beş sırada yer alan ülkeler 2018 yılında toplam ihracatın yaklaşık %75,'ini gerçekleştirirken 2019 yılında ise bu oran %81,3'e yükselmiştir. Bu da zeytin ihracatında arzın belli ülkelere yoğunlaştığını ve bu yoğunlaşmanın 2019 yılında daha da arttığını göstermektedir.

Zeytinyağı ihracatında İspanya 3,55 milyar dolar ile 2018 yılında olduğu gibi 2019 yılında da bu ürün grubunda ilk sırada yer alırken onu 1,56 milyar dolar ile İtalya, 630,4 milyon dolar ile Portekiz, 509,4 milyon dolar ile Tunus ve 416,7 milyon dolar ile Yunanistan izlemektedir. Türkiye'nin ise 2018 yılındaki 262,6 milyon dolarlık ihracatının 2019 yılında %45,7 azalış ile 142,7 milyon dolar olarak gerçekleştiği ve bu beş ülkenin ardından 6. sırada yer aldığı görülmektedir. İspanya dünya zeytinyağı ihracatının %47,8'ini tek başına gerçekleştirirken onu %21 pay ile İtalya ve %8,5'lik pay ile Portekiz izlemektedir. Türkiye'nin ise 2018 yılında %2,9 olan payı 2019 yılında %1,9 olarak gerçekleştirmiştir. Küresel zeytinyağı ihracatında ilk beş sırada yer alan ülkeler 2018 yılında toplam ihracatın yaklaşık %88,7'sini gerçekleştirirken 2019 yılında ise bu oran %89,7'ye yükselmiştir. Bu da zeytinyağı ihracatında arzın belli ülkelere yoğunlaştığını ve bu yoğunlaşmanın 2019 yılında az da olsa daha da arttığını göstermektedir.

Zeytin ithalatında küresel ithalat 2018 yılında 2,23 milyar dolar olurken 2019 yılında ise %0,4 artışla 2,24 milyar dolar olmuştur. Zeytin ithalatında ABD 535,5 milyon dolar ile 2018 yılında

olduğu gibi 2019 yılında da ilk sırada yer alırken onu 161,4 milyon dolar ile İtalya, 160 milyon dolar ile Fransa, 152,3 milyon dolar ile Almanya, 112,3 milyon dolar ile Rusya ve 107,3 milyon dolarlık ithalat ile Brezilya izlemektedir. ABD, dünya zeytin ithalatının 2018 yılında %21,8'ini 2019 yılında ise %45,4'ünü tek başına gerçekleştirmiştir. İtalya zeytin ithalatının 2019 yılında %13,7'sini Fransa ise %13,6'sını gerçekleştirmiştir. Küresel zeytin ithalatında ilk beş sırada yer alan ülkeler toplam ithalatın 2018 yılında yaklaşık %47,7'sini 2019 yılında da %95,1'ini gerçekleştirmiştir. Bu da zeytin ithalatında talebin belli ülkelerde yoğunlaştığını ve bu yoğunlaşmanın 2019 yılında ABD'deki talep artışı bile birlikte oldukça arttığını göstermektedir.

Zeytinyağı ithalatında küresel ithalat 2018 yılında 9,18 milyar dolar olurken 2019 yılında ise %17,1 azalış ile 7,61 milyar dolar olmuştur. Zeytinyağı ithalatında İtalya 2018 yılında 1,94 milyar dolarlık ithalat yaparken 2019 yılında ise 1,63 milyar dolar ile ilk sırada yer alırken onu 1,33 milyar dolar ile ABD, 478 milyon dolar ile Fransa, 428,2 milyon dolar ile İspanya ve 401,7 milyon dolar ile Brezilya izlemektedir. İtalya dünya zeytinyağı ithalatının 2018 yılında %21,1'ini 2019 yılında ise %30,6'sını tek başına gerçekleştirirken ABD %24,9'unu, Fransa %9'unu, İspanya %8'ini, Brezilya ise %7,5'ini gerçekleştirmiştir. Küresel zeytinyağı ithalatında ilk beş sırada yer alan ülkeler toplam ithalatın 2018 yılında yaklaşık %57,2'sini 2019 yılında da %80,1'ini gerçekleştirmektedir. Bu da zeytinyağı ithalatında talebin belli ülkelerde yoğunlaştığını ve bu yoğunlaşmanın 2019 yılında İtalya'daki talep artışı bile birlikte oldukça arttığını göstermektedir.

Toplam zeytin ve zeytinyağı ithalatında ABD 1,87 milyar dolar ile ilk sırada yer alırken, onu 1,79 milyar dolar ile İtalya, 638,4 milyon dolar ile Fransa, 509 milyon dolar ile Brezilya ve 538,6 milyon dolar ile Brezilya ve 479,3 milyon dolar ile Almanya izlemektedir. ABD, dünya zeytin ve zeytinyağı ithalatının %19'unu tek başına gerçekleştirirken İtalya %18,2'sini, Fransa ise %6,5'ini gerçekleştirmiştir. Küresel zeytin ve zeytinyağı ithalatında ilk beş sırada yer alan ülkeler toplam ithalatın yaklaşık %53,7'sini gerçekleştirmektedir.

Toplam zeytin ve zeytinyağı ihracatında İspanya 4,4 milyar dolar ile ilk sırada yer alırken onu 1,65 milyar dolar ile İtalya, 701,2 milyon dolar ile Portekiz, 143,6 milyon dolar ile Türkiye ve 92,8 milyon dolar ile Belçika izlemektedir. Türkiye 2018 yılında zeytin ve zeytinyağı ihracatında 378,2 milyon dolar ile 6. sırada yer almıştır. Türkiye'nin zeytin ve zeytinyağı sektöründeki toplam ihracatı 2019 yılında 2018 yılına göre %62 azalmıştır.

İspanya dünya zeytin ve zeytinyağı ihracatının 2018 yılında %42'sini 2019 yılında ise %46,2'sini tek başına gerçekleştirirken İtalya %17,3'ünü Portekiz ise %7,4'ünü gerçekleştirmiştir. Türkiye ise küresel zeytin ve zeytinyağı ihracatının 2018 yılında yaklaşık %3,4'ünü 2019 yılında ise %1,51'ini yapmaktadır. Türkiye'nin zeytin ve zeytinyağı ihracatında küresel tedarikteki payı 2019 yılında yarıdan fazla azalmıştır. Küresel zeytin ve zeytinyağı ihracatında ilk beş sırada yer alan ülkeler toplam ihracatın 2018 yılında yaklaşık %84,9'unu 2019 yılında ise %73,4'ünü gerçekleştirmektedir. Bu da zeytinyağı ihracatında tedarikin hala belli ülkelerde yoğunlaştığını ve bu yoğunlaşmanın 2019 yılında azaldığını küresel ihracatta diğer ülkelerin de payının artmaya başladığını göstermektedir.

Üretimde zeytinde Mısır ve İspanya'nın ardından 3. sırada, zeytinyağında ise İspanya, İtalya ve Yunanistan'ın ardından 4. sırada zeytin ve zeytinyağı grubunun toplamında ise 1,73 milyon tonla İtalya'nın ilk sırada yer aldığı bu sektörde 717,5 bin ton üretim yapan Mısır'dan sonra 639 bin tonluk üretim ile 3. sırada yer alan Türkiye'nin ihracatta üst sıralarda yer alsa da küresel ticaretten yeterince pay alamadığı ve ihracatçılarımızın küresel talepte üst sıralarda yer alan ülkelerin pazarlarında daha kat edeceği çok mesafe olduğu açıkça görülmektedir.

Tablo 4. Dünyada Zeytin ve Zeytin Yağı Dış Ticaretinin Ülke Kırılımı (2019, 1.000 \$)

Ülke	Zeytin İthalatı	Zeytinyağı İthalatı	Toplam Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı	Zeytin İhracatı	Zeytinyağı İhracatı	Toplam Zeytin ve Zeytinyağı İhracatı	Zeytin Dış Ticaret Dengesi	Zeytinyağı Dış Ticaret Dengesi	Toplam Zeytin ve Zeytinyağı Dış Ticaret Dengesi
ABD	535.534	1.330.786	1.866.320	19.015	34.173	53.188	-516.519	-1.296.613	-1.813.132
İtalya	161.448	1.632.897	1.794.345	91.781	1.562.293	1.654.074	- 69.667	- 70.604	- 140.271
Fransa	159.996	478.435	638.431	13.097	64.924	78.021	-146.899	- 413.511	- 560.410
Brezilya	107.290	401.735	509.025	477	372	849	-106.813	- 401.363	- 508.176
Almanya	152.263	327.068	479.331	23.269	31.455	54.724	-128.994	- 295.613	- 424.607
İspanya	40.819	428.186	469.005	842.133	3.554.686	4.396.819	801.314	3.126.500	3.927.814
Portekiz	46.942	334.409	381.351	70.846	630.370	701.216	23.904	295.961	319.865
Japonya	12.432	324.180	336.612	-	747	747	- 12.432	- 323.433	- 335.865
Birleşik Krallık	76.015	253.388	329.403	3.233	13.801	17.034	- 72.782	- 239.587	- 312.369
Kanada	62.540	181.497	244.037	634	1.523	2.157	- 61.906	- 179.974	- 241.880
Rusya	112.320	86.256	198.576	2.748	1.200	3.948	-109.572	- 85.056	- 194.628
Çin	3.107	184.643	187.750	140	766	906	- 2.967	- 183.877	- 186.844
Suudi Arabistan	40.162	123.653	163.815	-	1.542	1.542	- 40.162	- 122.111	- 162.273
Hollanda	56.720	105.906	162.626	20.502	24.425	44.927	- 36.218	- 81.481	- 117.699
Belçika	76.142	81.820	157.962	67.413	25.345	92.758	- 8.729	- 56.475	- 65.204
Avustralya	46.984	109.885	156.869	293	14.370	14.663	- 46.691	- 95.515	- 142.206
İsviçre	26.893	88.442	115.335	1.377	252	1.629	- 25.516	- 88.190	- 113.706
Meksika	20.720	64.276	84.996	-	-	-	- 20.720	- 64.276	- 84.996
Güney Kore	8.708	74.382	83.090	5	885	890	- 8.703	- 73.497	- 82.200
Romanya	55.809	19.746	75.555	1.083	759	1.842	- 54.726	- 18.987	- 73.713
Avusturya	16.877	57.231	74.108	2.689	17.846	20.535	- 14.188	- 39.385	- 53.573
İsveç	26.979	41.231	68.210	616	1.365	1.981	- 26.363	- 39.866	- 66.229
İsrail	20.857	43.955	64.812	735	2.346	3.081	- 20.122	- 41.609	- 61.731
Türkiye	-	46.791	46.791	935	142.695	143.630	935	95.904	96.839
BAE	10.364	35.896	46.260	102	3.821	3.923	- 10.262	- 32.075	- 42.337
Polonya	36.048	9.027	45.075	8.329	2.258	10.587	- 27.719	- 6.769	- 34.488
Danimarka	9.452	32.747	42.199	685	2.068	2.753	- 8.767	- 30.679	- 39.446
Tayvan	993	40.377	41.370	99	224	323	- 894	- 40.153	- 41.047
Hindistan	5.340	33.284	38.624	22	413	435	- 5.318	- 32.871	- 38.189
Çekya	12.842	24.869	37.711	2.694	5.809	8.503	- 10.148	- 19.060	- 29.208
Diğer Ülkeler	292.558	610.411	902.969	901.714	1.299.798	2.201.512	609.156	689.387	1.298.543
Dünya	2.235.154	7.607.409	9.842.563	2.076.666	7.442.531	9.519.197	-158.488	- 164.878	- 323.366

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2020)

5. Küresel Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı ve Türkiye'nin Bu Ticaretteki Payı

Tablo 5'de zeytin ve zeytinyağı ürün grubunda küresel ithalat ve bu ithalatta Türkiye'nin payı görülmektedir. Zeytin ve zeytinyağı grubunda 2001 yılında yaklaşık 3 milyar dolarlık ürün ithal edilirken bu ürünlerin 145,3 milyon dolarlık kısmı Türkiye'den tedarik edilmiş, bu ithalatın toplam ithalat içindeki payı ise %4,8 olmuştur. Zeytin ve zeytinyağı grubunda 2018 yılında ise 11,4 milyar dolara yükselirken 2019 yılında küresel ithalat yaklaşık 9,8 milyar dolara gerilemiştir. Bu ürünlerin dünyadan yapılan ithalatında Türkiye'den yapılan ithalatın payı ise %2,6 olmuştur. Yıllar içerisinde küresel talepteki artışa bağlı olarak zeytin ve zeytinyağı ürün grubu ihracatında da artış olurken Türkiye'nin pazar payı ise azalmıştır bir başka ifade ile artan talebin karşılanması bu pazara yeni ülkelerin katılımı ile Türkiye yerine bu ülkelere kaymıştır.

Bu ürün grubunda en yüksek küresel ithalat 11,4 milyar dolar ile 2018 yılında gerçekleşirken, Türkiye'den yapılan tedarik ise en çok 396 milyon dolar ile 2013 yılında olmuştur. Küresel ithalatta Türkiye'den yapılan ithalatın payı ise en yüksek %4,9 ile 2005 yılında gerçekleşmiştir.

Tablo 5. Küresel Zeytin ve Zeytinyağı İthalatında Türkiye'nin Payı (2019, %)

Yıl	Küresel İthalat	Dünyanın Türkiye'den İthalatı	Türkiye'den Yapılan İthalatın Payı (%)
2001	2.998.511	145.287	%4,8
2002	3.456.184	80.700	%2,3
2003	4.321.748	197.070	%4,6
2004	5.748.560	171.999	%3,0
2005	6.515.100	316.972	%4,9
2006	7.630.198	260.348	%3,4
2007	7.799.205	228.558	%2,9
2008	8.294.321	176.562	%2,1
2009	7.113.305	191.460	%2,7
2010	7.494.182	171.770	%2,3
2011	8.052.867	157.056	%2,0
2012	7.833.097	167.493	%2,1
2013	9.289.192	395.994	%4,3
2014	9.512.824	179.662	%1,9
2015	9.859.114	184.320	%1,9
2016	9.927.128	182.111	%1,8
2017	10.892.567	254.877	%2,3
2018	11.405.918	395.048	%3,5
2019	9.844.582	251.415	%2,6

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2020)

6. Dünyada En Çok Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı Yapan Ülkelerde Türkiye'nin Pazar Payı

Tablo 6'da dünyada 2019 yılında dünyada en çok zeytin ve zeytinyağı ithalatı yapan ülkeler ve bu ülkelerde Türk ihracatçılarının pazar payları görülmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere zeytin ve zeytinyağı ithalatında ABD 1,871 milyar dolar ile ilk sırada yer alırken onu 1,79 milyar dolar ile İtalya, 638,4 milyon dolar ile Fransa, 509 milyon dolar ile Brezilya, 479,3 milyon dolar ile Almanya ve 469 milyon dolar ile İspanya izlemektedir. Bu sıralamanın 2018 yılında İtalya, ABD, İspanya, Fransa, Brezilya ve Almanya şeklinde olduğu dikkate alındığında bu sektördeki küresel talepte sıralamada yer değişikliği olsa da küresel ticaretin bu ülkelerde yoğunlaştığı görülmektedir.

Türkiye'nin 2019 yılında bu pazarlardaki payları incelendiğinde ise ABD'nin toplam ithalatında Türkiye'nin payı %3,28 olurken, İtalya'nın toplam ithalatında %0,54; Fransa pazarında %0,27; Brezilya pazarında %0,15; Almanya pazarında %5,22; İspanya pazarında ise %0,55 pay alındığı görülmektedir. Bu pazarlardaki 2018 yılı payı incelendiğinde ABD pazarından %5,8 pay alınırken, İtalya pazarından %0,5; Fransa pazarında %0,02; Brezilya pazarında %0,2; Almanya pazarında %5,7; İspanya pazarında ise %5,3 pay alındığı görülmektedir. Bu da ABD ve Almanya pazarlarındaki payımızın arttığını, İspanya pazarında ise güç kaybettiğimizi göstermektedir.

Türkiye'nin zeytin ve zeytinyağı ürün grubunda en yüksek pazar payına Suriye, İran ve Türkmenistan pazarlarında sahip olduğu görülmektedir. İhracatçılarımızın bu ürün grubunda pazar arayışında bulunurken bu durumu göz önünde bulundurmalarında fayda görülmektedir.

Tablo 6. Dünyada En Çok Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı Yapan Ülkeler ve Bu Ülkelerde Türkiye'nin Pazar Payı (2018)

Ülke	Dünya'dan İthalat (1.000 \$, 2019)	Türkiye'den İthalat (1.000 \$, 2019)	Türkiye'den Bu Sektörde Yaptığı İthalatın Ülkenin Bu Sektördeki Toplam İthalatı İçindeki Payı (% , 2019)	Dünyadan Bu Sektörde Yaptığı İthalatın Küresel Toplam İthalat İçindeki Payı (% , 2019)	Bütün Ürünlerin İthalatını Yaptığı Ülkelerin Ortalama Uzaklığı (km)	Zeytin ve Zeytinyağı İthalatını Yaptığı Ülkelerin Ortalama Uzaklığı (km)	Ülkenin Türkiye'ye Uzaklığı (km)
ABD	1.866.320	61.194	3,28%	19,0%	7.696	7.884	9.559
İtalya	1.794.345	9.772	0,54%	18,2%	2.865	1.229	1.634
Fransa	638.431	1.693	0,27%	6,5%	3.195	955	2.413
Brezilya	509.025	740	0,15%	5,2%	10.812	6.221	10.152
Almanya	479.331	25.036	5,22%	4,9%	3.293	1.336	2.111
İspanya	469.005	2.596	0,55%	4,8%	3.574	1.532	2.888
Portekiz	381.351	9	0,00%	3,9%	2.609	579	3.476
Japonya	336.612	944	0,28%	3,4%	6.260	10.226	8.708
Birleşik Krallık	329.403	4.801	1,46%	3,3%	3.769	1.456	2.874
Kanada	244.037	3.592	1,47%	2,5%	4.727	6.948	8.566
Diğer ülkeler	2.794.703	33.253	1,19%	28,4%			
Dünya ithalatı	9.842.563	143.630	1,46%	100,0%			

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2020)

7. Dünyada En Çok Zeytin ve Zeytinyağı İthalatı Yapan Ülkelerde Türkiye'ye Uygulanan Tarife (Gümrük Vergisi) Oranları

Tablo 7'de zeytin ve zeytinyağı ürün grubunda yer alan ürünlerde en çok ithalat yapan ülkelerin Türkiye'ye karşı uyguladığı tarifeler görülmektedir. 070992 “Zeytin (taze veya soğutulmuş)” GTİP kodlu üründe Türkiye'ye karşı en yüksek tarife oranını %10 ile Brezilya uygularken en düşük orana ise %0 ile Türkiye'ye bu üründe hiç tarife uygulamayan Japonya olmuştur. Almanya, Birleşik Krallık, İspanya, Fransa, İtalya ve Portekiz ise bu üründe Türkiye'ye %2,73 tarife uygulamaktadır.

071120 “Zeytin (geçici konserve)” GTİP kodlu üründe Türkiye'ye karşı en yüksek tarife oranını %10 ile Brezilya uygularken en düşük orana ise %0 ile Türkiye'ye bu üründe hiç tarife uygulamayan Japonya olmuştur. Almanya, Birleşik Krallık, İspanya, Fransa, İtalya ve Portekiz ise bu üründe Türkiye'ye %5,17 tarife uygulamaktadır.

150910 “Saf zeytinyağı” GTİP kodlu üründe Türkiye'ye karşı en yüksek tarife oranını %27,92 ile Almanya, Birleşik Krallık, İspanya, Fransa, İtalya ve Portekiz uygularken en düşük orana ise %0 ile Türkiye'ye bu üründe hiç tarife uygulamayan Japonya ve Kanada olmuştur. Bu üründe ABD ise Türkiye'ye %0,96 tarife oranı uygulamaktadır.

150990 “Zeytinyağı fraksiyonları” GTİP kodlu üründe Türkiye'ye karşı en yüksek tarife oranını %31,11 ile Almanya, Birleşik Krallık, İspanya, Fransa, İtalya ve Portekiz uygularken en düşük orana ise %0 ile Türkiye'ye bu üründe hiç tarife uygulamayan Japonya ve Kanada olmuştur. Bu üründe ABD ise Türkiye'ye %1,04 tarife oranı uygulamaktadır.

151000 “Zeytinden elde edilen diğer sıvı yağlar” GTİP kodlu üründe Türkiye'ye karşı en yüksek tarife oranını %49,87 ile Almanya, Birleşik Krallık, İspanya, Fransa, İtalya ve Portekiz uygularken en düşük orana ise %0 ile Türkiye'ye bu üründe hiç tarife uygulamayan Japonya ve Kanada olmuştur. Bu üründe ABD ise Türkiye'ye %1,27 tarife oranı uygulamaktadır.

200570 “Zeytin (sirke, asetik asitten başka şekilde konserve edilmiş) (dondurulmamış)” GTİP kodlu üründe Türkiye'ye karşı en yüksek tarife oranını %14 ile Brezilya uygularken en düşük orana ise %0 ile Türkiye'ye bu üründe hiç tarife uygulamayan aramızda Gümrük Birliği olan Almanya, Birleşik Krallık (Brexit'e rağmen geçiş döneminde Gümrük Birliği uygulamaları geçerli olacaktır), İspanya, Fransa, İtalya ve Portekiz olmuştur. Bu üründe ABD ise Türkiye'ye %2,29 tarife oranı uygulamaktadır.

Tablo 7. Zeytin ve zeytinyağı sektöründe en çok ithalat yapan ülkelerin Türkiye'ye karşı uyguladığı tarifeler

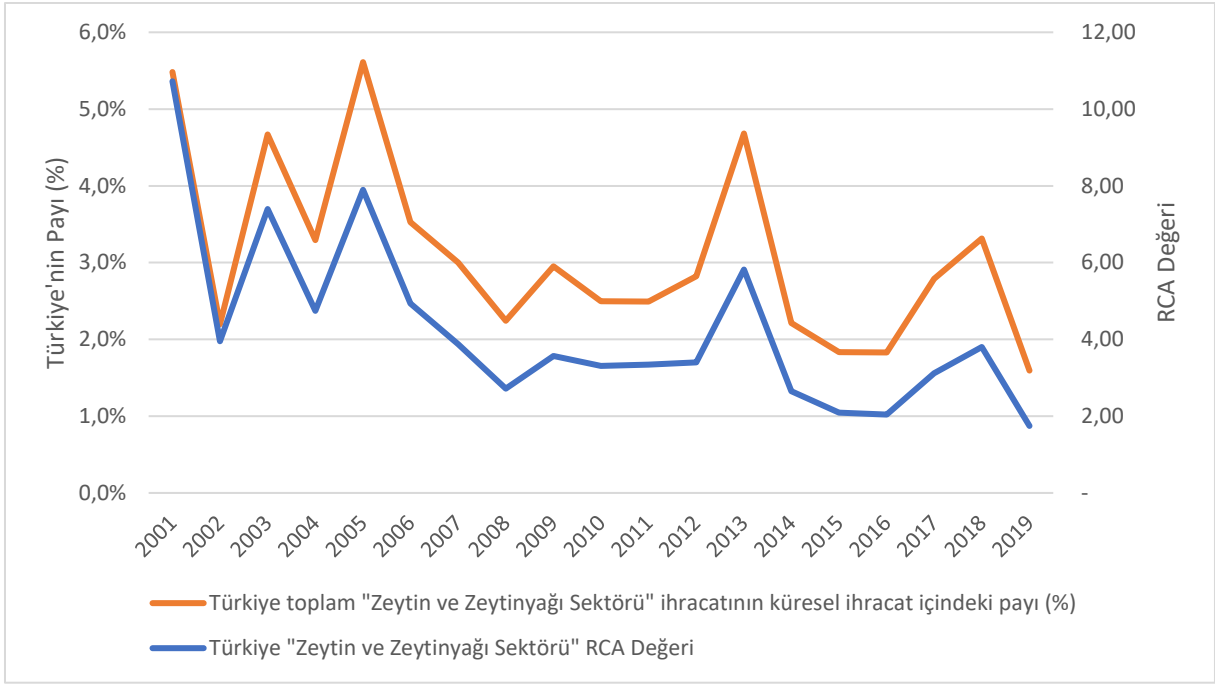
Hedef ülke\Ürün kodu	200570	070992	151000	071120	150910	150990
ABD	%2,29	%5,63	%1,27	%5,01	%0,96	%1,04
Almanya	%0,00	%2,73	%49,87	%5,17	%27,92	%31,11
Birleşik Krallık	%0,00	%2,73	%49,87	%5,17	%27,92	%31,11
Brezilya	%14,00	%10,00	%10,00	%10,00	%10,00	%10,00
Fransa	%0,00	%2,73	%49,87	%5,17	%27,92	%31,11
İspanya	%0,00	%2,73	%49,87	%5,17	%27,92	%31,11
İtalya	%0,00	%2,73	%49,87	%5,17	%27,92	%31,11
Japonya	%3,60	%3,00	%0,00	%4,50	%0,00	%0,00
Kanada	%4,00	%0,00	%0,00	%0,00	%0,00	%0,00
Portekiz	%0,00	%2,73	%49,87	%5,17	%27,92	%31,11

Kaynak: (ITC Market Access Map (MacMap), 2020)

8. Türkiye'nin Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü RCA Değeri

Şekil 1'de zeytin ve zeytinyağı ürün grubunda Türkiye'nin yıllara göre "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" RCA endeks değerlerinin seyri görülmektedir. Şekilde de açıkça görülmektedir ki Türkiye'nin bu sektörde RCA endeks değeri sürekli düşü göstermek bir başka ifade ile bu ürün grubunda rekabet üstünlüğü azalmaktadır. RCA endeksinin bir parçası olan küresel ihracat içindeki Türkiye'nin toplam "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" ihracatının payı sürekli düşüş göstermiş buna bağlı olarak da RCA endeks değeri de aynı seyri izlemiştir.

Şekil 1. Türkiye'nin Yıllara Göre "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" RCA Endeks Değeri

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2020)

Tablo 8'de zeytin ve zeytinyağı ürün grubunda küresel ihracat, Türkiye'nin ihracatı ve bu ihracatın payı ile birlikte Türkiye'nin yıllara göre "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" RCA endeks değerleri görülmektedir. Tabloda da açıkça görülmektedir ki Türkiye'nin bu sektörde RCA endeks değeri yukarıda da bahsedildiği üzere sürekli düşü göstermek bir başka ifade ile bu ürün grubunda rekabet üstünlüğü azalmaktadır. Türkiye en yüksek RCA endeks değerine 10,72 ile 2001 yılında sahip olurken en düşük endeks değerine ise 1,75 ile 2019 yılında gerçekleşmiştir.

Türkiye toplam "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" ihracatının küresel ihracat içindeki payı 2001 yılında %5,5 iken bu oran 2019 yılında %1,6'ya gerilemiştir. Türkiye en yüksek orana %5,6 ile 2005 yılında sahip olurken en düşük paya ise %1,6 ile 2019 yılında sahip olmuştur.

Türkiye "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" ihracatının Türkiye'nin toplam ihracatına katkısı incelendiğinde 2001 yılında %0,5 olan katkı 2019 yılında %0,1'e gerilemiştir. Zeytin ve zeytinyağı sektörünün toplam ihracata en yüksek katkısı en çok %0,54 ile 2001 ve %0,52 ile 2005 yıllarında olmuştur. Sektörün ihracata oran olarak en düşük katkısı ise %0,1 ile 2019 yılında gerçekleşmiştir. TİM sektör sınıflamasına göre sektöründe en yüksek ihracat 469 milyon dolar ile 2013 yılında yapılmıştır.

Tablo 8. Türkiye'nin "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" RCA Endeks Değeri

Yıl	Dünya sektörler toplamı ihracatı (1.000 \$)	Dünya toplam "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" ihracatı (1.000 \$)	Türkiye sektörler toplamı ihracatı (1.000 \$)	Türkiye toplam "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" ihracatı (1.000 \$)	Türkiye "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" RCA Değeri	Türkiye toplam "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" ihracatının küresel ihracat içindeki payı (%)	Türkiye "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü" ihracatının toplam ihracat içindeki payı (%)
2001	6.127.467.709	3.084.360	31.333.963	169.154	10,72	5,5%	0,5%
2002	6.424.368.135	3.606.462	35.761.939	79.296	3,95	2,2%	0,2%
2003	7.486.103.362	4.640.138	47.252.825	216.699	7,40	4,7%	0,5%
2004	9.099.998.910	6.121.956	63.120.934	201.577	4,75	3,3%	0,3%
2005	10.341.319.400	6.835.011	73.476.371	383.541	7,90	5,6%	0,5%
2006	11.956.365.337	7.757.350	85.534.651	273.724	4,93	3,5%	0,3%
2007	13.785.727.773	8.180.038	107.271.736	245.671	3,87	3,0%	0,2%
2008	15.968.985.930	9.011.090	132.027.195	202.209	2,71	2,2%	0,2%
2009	12.346.277.193	7.509.094	102.142.592	221.575	3,57	3,0%	0,2%
2010	15.096.888.439	8.050.317	113.883.251	201.001	3,31	2,5%	0,2%
2011	18.104.624.511	8.833.756	134.906.891	220.097	3,34	2,5%	0,2%
2012	18.396.260.193	8.685.405	152.461.777	245.083	3,40	2,8%	0,2%
2013	18.872.819.930	10.024.910	151.802.653	469.368	5,82	4,7%	0,3%
2014	18.842.546.125	10.402.214	157.610.169	230.107	2,65	2,2%	0,1%
2015	16.530.769.761	10.338.873	143.850.393	189.629	2,09	1,8%	0,1%
2016	16.031.153.744	10.563.695	142.529.560	193.230	2,04	1,8%	0,1%
2017	17.701.054.574	11.584.659	156.992.926	322.862	3,12	2,8%	0,2%
2018	19.456.187.066	12.011.922	167.923.877	397.985	3,80	3,3%	0,2%
2019	18.739.914.099	10.248.028	171.098.390	163.341	1,75	1,6%	0,1%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap), 2020) ve TİM

Not: Sektörel hesaplamalar TİM sektör sınıflamasına göre yapıldığı için sektörel dış ticaret rakamlarında farklılık olabilir

9. Türkiye'nin Zeytin ve Zeytinyağı İhracatı Yapan Firmalar

Tablo 5 ve **Tablo 8**'de de görüleceği üzere Türkiye'nin zeytin ve zeytinyağı ihracatında yıllar içerisinde inişli çıkışlı bir seyir olmuş hatta 2019 yılında ihracat 2001 yılındaki seviyenin de altında gerçekleşmiştir. Hiç şüphesiz bu sonuca uluslararası piyasalarda diğer ülkelerin pazar paylarının arttırması ve küresel üretimde önemli bir ağırlığa sahip ülkemizde sektöre yeteri kadar ağırlık verilmemesi de neden olmuştur. Şüphesiz ülkemizde ihracatçı firma sayısındaki değişiklik ve ihracatı bir kültür olarak benimseyip sektörde ihracat yapmaya ısrar etmeye çalışmaması da pazarda mevcut ihracatçı ülkelerin pazar payının artması karşısında Türkiye'nin pazar payının düşmesine neden olan sebeplerden bir tanesidir.

Tablo 9'da Türkiye'de zeytin ve zeytinyağı sektöründe yıllara göre ihracatçı firma sayısı, gerçekleştirdikleri toplam ihracat ve firma başına düşen ihracat görülmektedir. Türkiye'de bu sektörde 2000 yılında 398 farklı firma toplam 58,5 milyon dolarlık ihracat yaparken 2019 yılında ise 963 firma 282,7 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Firma başına düşen ihracat 2000 yılında 146,9 bin dolar iken 2019 yılında 293,5 bin dolar olmuştur. Sektörde en çok ihracatçı firma 963 firma ile 2019 yılında görülürken en az firma ise 380 ile 2002 yılında görülmüştür. İhracatçı firma başına düşen en yüksek ihracat 892,1 bin dolar ile 2005 yılında yapılırken en düşük ihracat ise 146,9 bin dolar ile 2000 yılında yapılmıştır.

Tablo 9. Yıllara Göre "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü"nde İhracatçı Firma Sayısı

Yıl	İhracatçı firma sayısı	İhracat (\$)	Firma Başına Düşen İhracat (\$)
2000	398	58.478.470	146.931
2001	441	170.068.676	385.643
2002	380	81.243.535	213.799
2003	426	223.271.835	524.112
2004	467	207.685.837	444.723
2005	436	388.939.959	892.064
2006	447	269.358.999	602.593
2007	508	246.312.050	484.866
2008	414	186.571.929	450.657
2009	437	209.050.912	478.377
2010	433	189.097.739	436.715
2011	444	180.935.413	407.512
2012	504	201.128.200	399.064
2013	521	439.483.533	843.538
2014	577	228.006.319	395.158
2015	532	189.440.499	356.091
2016	514	190.815.193	371.236
2017	671	322.917.459	481.248
2018	845	399.476.333	472.753
2019	963	282.664.912	293.525

Kaynak: TİM

Tablo 9'da Türkiye'de zeytin ve zeytinyağı sektöründe kaç yıl ihracat yaptıklarına göre ihracatçı firma sayısı, gerçekleştirdikleri toplam ihracat ve firma başına düşen ihracat görülmektedir. Türkiye'de bu sektörde 2000-2019 döneminde 3.881 farklı ihracatçı firma 10.38 defa ihracat yapmıştır. Bu da yılda ortalama 518 firmanın ortalama 450,4 bin dolar ihracat yaptığını göstermektedir. Tablo dikkatlice incelendiğinde 32 firmanın 20 yıllık dönemde her yıl ihracat yaptığı ve bu firmaların 20 yıllık dönem boyunca sektörde gerçekleşen toplam 4,7 milyar dolarlık ihracatın %32,3'üne denk gelen 1,51 milyar dolarlık kısmını yaptıkları görülmektedir. Bir başka ifade ile 20 yıllık dönemdeki zeytin ve zeytinyağı sektörü ihracatının neredeyse üçte birini bu 32 firma yapmıştır.

Tabloda ayrıca sektörde ihracat tecrübesi yüksek olan firmaların genelde daha çok ihracat gerçekleştirdiği de görülmektedir. Dönem boyunca sürekli ihracat yapan firma başına düşen ihracat 2,35 milyon dolar iken sadece bir yıl ihracat gerçekleştiren 2.106 firma başına düşen ihracat ise 32,4 bin dolar olmuştur. Sektörde ihracatın istikrarı için birkaç yıl ihracat yapıp vaz geçen firmaların uluslararası piyasalarda ve yut içinde karşılaştıkları sorunlara ve bu sorunların çözülmesine yönelik çalışmaların yapılması şüphesiz sektörün ihracatta rekabet gücünü arttıracak, bu da ihracat rakamlarına olumlu yansımaktır. Sonuç olarak sektörde sürekli ihracat yapan rekabet gücü yüksek firmalarımız rekabet güçlerini korumaları, rekabet gücü zayıf olan firmalarımızın ise rekabet güçlerini arttırmalarına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Aksi takdirde sürekli inişli çıkışlı seyir izlenen sektör ihracatında uluslararası pazar payının mevcut ülkelere veya pazar yeni katılacak ülkelere doğru kayacağı ortadır.

Tablo 10. Yıllara Göre “Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü”nde Kaç Yıl İhracat Yaptıklarına Göre İhracatçı Firma Sayıları

Kaç Yıl İhracat Yaptığı	Firma Sayısı	Toplam İhracat Sayısı	İhracat (\$)	Firma Başına Düşen İhracat (\$)
20	32	640	1.505.807.526	2.352.824
19	5	95	51.481.430	541.910
18	10	180	312.458.798	1.735.882
17	9	153	240.456.021	1.571.608
16	15	240	311.330.186	1.297.209
15	17	255	327.666.196	1.284.965
14	17	238	145.720.868	612.273
13	20	260	141.875.454	545.675
12	14	168	104.267.167	620.638
11	28	308	150.754.775	489.464
10	30	300	38.662.660	128.876
9	48	432	267.242.619	618.617
8	47	376	100.330.681	266.837
7	62	434	307.020.222	707.420
6	80	480	172.809.471	360.020
5	117	585	57.638.048	98.527
4	177	708	112.793.019	159.312
3	306	918	150.315.684	163.743
2	741	1.482	98.016.760	66.138
1	2.106	2.106	68.300.215	32.431
Toplam	3.881	10.358	4.664.947.802	450.371

Kaynak: TİM

Kaynakça

International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap). (2020). *TradeMap: ITC*. Haziran 2, 2020 tarihinde International Trade Centre (ITC/Intracen/TradeMap) Web Sitesi: <https://www.trademap.org/> adresinden alındı

ITC Market Access Map (MacMap). (2020). *Compare: MacMap*. Haziran 3, 2020 tarihinde MacMap Web Sitesi: <https://www.macmap.org/> adresinden alındı

Uluslararası Zeytin Konseyi (International Oil Council, IOC). (2020). *World Olive Oil and Table Oil Figures: Uluslararası Zeytin Konseyi (International Oil Council, IOC)*. Haziran 2, 2020 tarihinde Uluslararası Zeytin Konseyi (International Oil Council, IOC) Web Sitesi: <https://www.internationaloliveoil.org/what-we-do/economic-affairs-promotion-unit/#figures> adresinden alındı